

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ
UNIVERSITY OF THE
AEGEAN

LIFE TERRACESCAPE

“Μετατροπή των εγκαταλειμμένων τοπίων αναβαθμίδων σε πράσινες υποδομές μέσω συμμετοχικής επιστασίας γης για καλύτερη προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή”

ΔΡΑΣΗ D3

Αναφορά της Κοινωνικοοικονομικής επίδρασης

Νοέμβριος 2022

Το έργο LIFE16 CCA/GR/000050 υλοποιείται από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου σε συνεργασία με τον Δήμο Άνδρου, το Πράσινο Ταμείο, το Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, τον ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ και το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών.

Με τη συγχρηματοδότηση
του Προγράμματος LIFE της ΕΕ

Με τη συγχρηματοδότηση
του Πράσινου Ταμείου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικών και Καποδιστριακών
Πανεπιστημίων Αθηνών

Περιεχόμενα

1. Περίληψη	3
2. Executive summary	5
3. Εισαγωγή.....	6
4. Η κατάσταση στην Άνδρο το 2018.....	7
5. Η κατάσταση στην Άνδρο το 2022.....	11
5.1. Η περίπτωση των τουριστών	11
5.1.1. Περιγραφικά στατιστικά δεδομένα.....	11
5.1.2. Επαγωγικά στατιστικά δεδομένα	15
5.1.3. Συμπεράσματα.....	16
5.2. Η περίπτωση των μαθητών της Άνδρου	18
5.2.1. Περιγραφικά στατιστικά δεδομένα.....	18
5.2.2. Επαγωγικά στατιστικά δεδομένα	21
5.2.3. Συμπεράσματα.....	21
6. Συμπεράσματα.....	22
7. Παράρτημα	23

Ομάδα Εργασίας: Θεοδώρα Πετανίδου, Αθανάσιος Κίζος, Γεώργιος Μάρης,
Γιώργος Σταυριανάκης (Πανεπιστήμιο Αιγαίου)

1. Περίληψη

Το έργο LIFE TERRACESCAPE (LIFE 16 CCA/GR/000050) αφορά στην λειτουργική αποκατάσταση ενός εξέχοντος στοιχείου του μεσογειακού τοπίου, των αναβαθμίδων, των πανελληνίως γνωστών ως πεζούλες, στην Άνδρο ως αιμασιές, με σκοπό την επανακαλλιέργειά τους. Άμεσος σκοπός του έργου είναι η επίδειξη των ωφελειών (οικονομικών, πολιτισμικών, οικολογικών) που θα προκύψουν από μια τέτοια προοπτική και, εφεξής, η επιτόπια πολλαπλασιαστική του εφαρμογή. Απώτερος στόχος είναι η δημιουργία προσαρμοσμένων «πράσινων υποδομών», ως αντιστάθμισμα στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η όλη δράση λαμβάνει χώρα στο νησί της Άνδρου, με στόχο να επεκταθεί σε άλλα νησιά του Αιγαίου και της Μεσογείου.

Συνοπτικά, οι στόχοι του έργου είναι οι εξής:

- Να γίνει σε επιδεικτική κλίμακα βιώσιμη κλιματική προσαρμογή του νησιωτικού τοπίου, μέσα από την χρήση καλών πρακτικών και έξυπνων μεθόδων καλλιέργειας, που θα αναδείξουν την σημασία των αναβαθμίδων ως «πράσινων υποδομών», ειδικότερα μέσα από τον ρόλο τους στην εξομάλυνση των ακραίων κλιματικών μεταβολών και στην βελτίωση των οικοσυστημικών δεικτών.
- Να δημιουργηθεί και εφαρμοσθεί, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, το λειτουργικό σχήμα «Συμετοχική Επιστάσις Γης», με σκοπό την παραγωγή τοπικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας σε αναβαθμίδες, εμπλέκοντας τους ενδιαφερόμενους τοπικούς φορείς και επιχειρήσεις, για την προώθηση υψηλής αξίας και κλιματικά έξυπνων γεωργικών προϊόντων.
- Να αναδειχθεί, σε μεγάλη κλίμακα, η περιβαλλοντική, κοινωνική, και οικονομική σκοπιμότητα της αποκατάστασης και επανακαλλιέργειας εγκαταλειμμένων αναβαθμίδων στο νησί της Άνδρου.
- Να παραχθούν κλιμακώς έξυπνα και υψηλής προστιθέμενης αξίας αγροδιατροφικά προϊόντα, καθετοποιημένης προοπτικής, με την δημιουργία μιας τοπικής ομάδας γεωργών, σε συνεργασία με επιχειρήσεις στον χώρο της αγροδιατροφής, της εστίασης και του τουρισμού, η οποία θα συμβάλλει στην βιωσιμότητα και την εξέλιξη του οράματος του έργου.
- Να μεταφερθεί η εκ του έργου προκύπτουσα εμπειρία και τεχνογνωσία και σε άλλα νησιά του Αιγαίου, μέσω ενός Στρατηγικού Σχεδίου Κλιματικής Προσαρμογής για τη γεωργία, την μακροπρόθεσμη βελτίωση της προσαρμογής του πρωτογενούς τομέα στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα νησιά.
- Να γίνεται συστηματική εκπαίδευση των ενδιαφερόμενων και μεταφορά πληροφορίας, ώστε να ευαισθητοποιούνται συγκεκριμένες ομάδες-στόχοι, με επιδίωξη την αλλαγή συμπεριφοράς της τοπικής κοινωνίας προς μια στάση περισσότερο υπεύθυνη ως προς τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Το παρόν αποτελεί την Αναφορά της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης που επικρατεί στο νησί της Άνδρου και δημιουργήθηκε έπειτα από εκτεταμένη έρευνα

με χρήση ερωτηματολογίων, στοχεύοντας κατοίκους και μαθητές του νησιού και τουρίστες. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τα έτη 2018 και 2022 και τα αποτελέσματα δείχνουν πως όλες οι ομάδες αναγνωρίζουν την ανάγκη αξιοποίησης των αναβαθμίδων όχι μόνο για τον συμβολικό τους ρόλο, αλλά και ως ένα μέσο που μπορεί να δώσει ώθηση στην αγροτική παραγωγή. Παράλληλα φαίνεται η θετική στάση των ερωτηθέντων για την αξία των αιμασιών στην δράση απέναντι στις επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής. Τέλος, αισιόδοξη είναι η εικόνα από όλες τις ομάδες των ερωτηθέντων, που θεωρούν πως πρέπει να σχεδιαστούν τοπικές δράσεις, όπως το LIFE TERRACESCAPE, για να προετοιμαστεί η τοπική κοινωνία απέναντι στο γεγονός της Κλιματικής Αλλαγής. Μάλιστα, οι μαθητές, που αποτελούν τους μελλοντικούς κατοίκους της Άνδρου, έδειξαν τις πιο θετικές αντιδράσεις απέναντι στους στόχους του Έργου.

2. Executive summary

The LIFE TERRACESCAPE project (LIFE 16 CCA/GR/000050) aims towards the restoration and re-cultivation of the drystone terraces, a prominent element of the Mediterranean landscape, aka “pezoules” throughout Greece, and “aimasies” in Andros. The main objective of the project is the demonstration of the benefits (economic, cultural, ecological) deriving from such a prospect and its on-site multiplier application. The ultimate goal is the creation of adapted “green infrastructures” as an offset to the impacts of climate change. The project takes place in Andros Island with the aim of expanding to other Aegean and Mediterranean islands.

In summary, the project objectives are:

- Demonstrate climate adaptation of island landscapes using practical and smart farming methods to highlight the significance of terraces as key green infrastructure elements, pinpointing their role in limiting climatic extremities and improving resilience of ecosystems.
- Establish an operational Land Stewardship scheme, and a smart local products cluster, developed for the first time in Greece, involving multiple stakeholders, for the promotion of high value climate-smart terrace farming products.
- Demonstrate the feasibility of large-scale restoration and re-cultivation of abandoned terraces in Andros.
- Produce climate-smart added-value products, by establishing a smart local cluster of farmers, food and tourism businesses, to contribute to the sustainability and continuation of the approach.
- Promote the transferability of the entire effort to other Aegean islands, through a Strategic Adaptation Plan for agriculture, to improve their resilience to climate change impacts.
- Increase awareness of target groups and stimulate behavioral changes towards climate responsible attitudes.

This is a Report of the socio-economic situation on the island of Andros and was created after extensive research with the use of questionnaires, targeting residents and students of the island and tourists. The research was carried out during the years 2018 and 2022, and the results show that all groups recognize the need to use terraces not only for their symbolic role, but also as a means that can boost agricultural production. At the same time, the positive attitude of the respondents towards the value of aemasies (terraces) in action against Climate Change can be seen. Finally, the result from all groups of respondents is optimistic, as they believe that local actions, such as LIFE TERRACESCAPE, should be planned in order to prepare the local community for the event of Climate Change. In fact, the students, who are the future residents of Andros, showed the most positive reactions towards the goals of the Project.